

ISSN 2644-4798

KAPITULA

DIECÉZNY ČASOPIS SPIŠSKÉHO BISKUPSTVA ROČNÍK X. 1/2021

100. VÝROČIE VYSVIACKY JÁNA VOJTAŠŠÁKA

STRANA 3

OBMEDZENIE NIE JE PREKÁŽKOU, ALE VÝZVOU

STRANA 3

**Komisia pre mládež
v Spišskej diecéze**

ZO ŽIVOTA V DIECÉZNOM CENTRE

STRANA 10

SPOLOČNOSŤ JE- ŽIŠOVA V SPIŠSKEJ KAPITULE

STRANA 16

EDITORIÁL

Pôstne obdobie, na začiatku ktorého sa nachádzame, sme začali na Popolcovú stredú slovami proroka Joela: „Pán hovorí: Obráťte sa ku mne celým svojím srdcom, pôstom, plačom a nárekom; srdcia si roztrhnite, nie šaty, a obráťte sa k Pánovi, svojmu Bohu.“ (Joel 2, 12 – 13a)

Súčasná ťažká a bezútešná situácia môže byť pre nás výzvou prežívať tento čas veľkonočnej prípravy iným spôsobom, ako sme boli zvyknutí. Pripravovať sa spoločne v rodinách vzájomnou pomocou, porozumením, spoločnou modlitbou, čítaním Svätého písma, kráčať spoločne po krížovej ceste nášho Pána Ježiša Krista až k sláveniu Veľkej noci nášho života. Nenechať sa znechutiť „nemožnosťou“, ale hľadať to, čo je možné. „Roztrhnime si srdcia“ pre prijatie a „pomažme si hlavu“ olejom radosti, aby sme vedeli povzbudzovať aj iných.

Prajem vám požehnaný pôstny čas a príjemné čítanie

LUBOMÍR KRETT

KAPITULA
Časopis Spišského biskupstva 1/2021, roč. X.
E-mail: casopis@kapitula.sk

Šéfredaktor: Lubomír Krett
Redakcia: Lubomír Kaľavský, Luboslav Hromják
Jazyková úprava: Mgr. Zuzana Slobodníková
Grafická úprava: Marián Jabroch
Imprimatur: Mons. Štefan Sečka, spišský biskup
5. 10. 2012 pod číslom 2311/12
Cenzor: Mons. Jozef Bielik
Vydavateľ: Rímskokatolícka cirkev, Biskupstvo
Spišské Podhradie, Spišská Kapitula 9,
053 04 Spišské Podhradie
Periodicita: 5x ročne
ISSN 2644-4798
Obálka: Ján Vojtaššák, Spišská Kapitula,
foto: Lubomír Kaľavský

OBSAH

- 2 EDITORIÁL
- 3 AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE
- 4 100. VÝROČIE VYSVIACKY BISKUPA JÁNA VOJTAŠŠÁKA
- 10 ZO ŽIVOTA V DIECÉZNOM CENTRE MLÁDEŽE VO VAŽCI POČAS OBDOBIA KORONY
- 13 SPIŠSKÍ KAPITULNÍ VIKÁRI – ADMINISTRÁTORI DIECÉZY V 18. A PRVEJ POLOVICI 19. STOROČIA
- 16 SPOLOČNOSŤ JEŽIŠOVA V SPIŠSKEJ KAPITULE
- 19 KOSTOL SV. JOZEFA V KRIVEJ

AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE

STOROČNICA VYSVIACKY TROCH SLOVENSKÝCH BISKUPOV

V sobotu 13. februára sme si v katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule pripomenuli 100. výročie biskupskej vysviacky troch slovenských biskupov: Karola Kmeťka, Mariána Blahu a Jána Vojtaššáka pre biskupstvá v Nitre, Banskej Bystrici a v Spišskej Kapitule.

Táto spomienková slávnosť sa konala za prísnych opatrení a mohli ste ju sledovať prostredníctvom médií.

Svätú omšu celebroidal arcibiskup vladyka Cyril Vasiľ, SJ, apoštolský administrátor košickej eparchie. Jeho homíliu prinášame na ďalších stránkach v plnom znení. ■

KAZACHSTAN – OBMEDZENIE NIE JE PREKÁŽKOU, ALE VÝZVOU

Naši misionári v Kazachstane využili čas obmedzení, keď nemôžu organizovať spoločné stretnutia na rekonštrukciu kaplnky a konferenčnej miestnosti. Takto boli pripravení v obnovených priestoroch uskutočniť na konci decembra prvé stretnutie spoločenstva.

Od septembra začali *Teologický kurz pre laikov* a v decembri ukončili *Biblický seminár*.

V septembri boli v tamojšej Bazilike sv. Jozefa vysvätení dvaja diakoni. Pred vysviackou sa na svoje poslanie pripravovali v tichu a samote s Bohom vo farnosti Anjelov strážnych v Molodožnom.

Každý druhý piatok v mesiaci sa konajú večery chvál a modlitieb za chorých a raz za mesiac stretnutie mužov. ■

ĽUBOMÍR KRETT

100. VÝROČIE VYSVIACKY BISKUPA JÁNA VOJTAŠŠÁKA

SPIŠSKÁ KAPITULA 13. 2. 2021

Milý otec biskup Ján, drahí otcovia biskupi, oltárni spolubratia, bratia a sestry tu v spišskokapitulskej katedrále i vy, ktorí nás sledujete prostredníctvom médií.

Stretávame sa v tejto starobylej katedrále 100 dní po tom, ako sme sa tu v obmedzenom počte zišli na poslednej rozlúčke s otcom biskupom Štefanom Sečkom. Odchod biskupa, zmena na biskupskom stolci sú vždy istými míľnikmi v živote miestnej cirkvi, v živote diecézy.

100 dní uplynulo tak, že sme si v ruchu meniacej sa každodennosti posledných mesiacov ani neuvedomili, ako ten čas rýchlo beží. Život kladie pred nás neustále nové výzvy, ktoré nám nedovoľujú ostať stáť. To ale neznamená, že plynutie času zahladzuje všetky naše spomienky. Iste, v niečom možno obrusuje hrany, necháva vyniknúť len tým udalostiam a súvislostiam, ktoré sú hodné pamäti, ktoré zanechali stopu v živote.

100 dní v živote biskupstva je krátky čas, príliš krátky na definitívne historické hodnotenia. K tým už je potrebný istý odstup. Niečo iné to je, ak dni nahradíme rokmi.

100 rokov je už historické obdobie, umožňujúce vnímanie z nadhľadu, s väčšou dávkou objektivity, nezaufatosti, spravodlivosti. Takmer vždy. Ale ani to nie je celkom samozrejmé.

Pred sto rokmi sa uskutočnila v Nitre vysviacka troch slovenských rímskokatolíckych biskupov Karola Kmeťka, Mariána Blahu a Jána Vojtaššáka pre uvoľnené biskupské stolce v Nitre, Banskej Bystrici a v Spišskej Kapitule. Táto udalosť bola jedným z výrazných znakov skutočnosti, že po viac ako tisícročí od rozpadu Veľkej Moravy ako nášho prvého štátneho celku a po deviatich storočiach našej národnej existencie v rámci Uhorského kráľovstva, sa Slovensko stalo súčasťou nového štátneho útvaru,

FOTO: LUBOMÍR KRETT

ktorý tejto krajine a jej obyvateľom sľuboval samostatnosť a národnú slobodu. Sľuboval. Súčasne bol tento krok východiskom pre budúce vytvorenie samostatnej cirkevnej provincie, na ktorú ale bolo treba čakať ešte viac ako ďalšie polstoročie, presnejšie ďalších 56 rokov.

Pred sto rokmi teda Spišské biskupstvo dostalo nového biskupa. V ten deň, v ten radostný deň, ktorý mal byť znakom novej doby, znakom radosti z rozvoja cirkevného i národného života a samostatnosti možno ešte nikto nemohol tušiť do akej ťažkej doby prichádzajú noví slovenskí biskupi. Nemohol to hádam tušiť ani Ján Vojtaššák. Alebo mohol? Niečo istotne mohol cítiť alebo akoby aj predvídať. Mal

vtedy už za sebou takmer dvadsať rokov kňazskej služby, keďže za kňaza bol vysvätený 1. júla 1901.

Ako kňaz pôsobil na viacerých miestach Vyšná Zubrica, Kvačany, Bijacovce, Podvlk, Zubrohla-va, Ústie nad Priehradou, Brutovce, Tvrdošín, Veličná, Vyšné Repaše, neskôr sa stal kapitulným vikárom a rektorom seminára.

Počas svojho kňazského účinkovania, začiatkom 20. storočia, videl rast maďarizácie, najmä v radoch školskej mládeže, následkom Apponyiho zákonov. Bojoval preto za slovenské školy. Spolu s ďalšími kňazmi, milujúcimi svoj slovenský národ, sa začal angažovať na jeho duchovnej obnove, na raste sebadomia i vedomia vlastnej náboženskej, ale i národnej identity a dôstojnosti. Napriek výstreloom v Černovej, napriek národnostnému šikanovaniu aj z cirkevných kruhov, Ján Vojtaššák patril k tým kňazom, ktorí sa nezľakli zodpovednosti za dobro im zvereného ľudu. Takto chápané dobro sa neobmedzuje len na úzko definované plnenie náboženských úloh a povinností, ale musí byť spojené s celkovým pozdvihnutím človeka. Aj to mal Ján Vojtaššák pri svojej kňazskej činnosti jasne na zreteli už ako mladý kňaz. Preto v jeho dennom programe vidíme nielen plnenie úzko duchovenských povinností, ale aj celé spektrum ďalších činností, ako zakladanie potravinových spolkov, krúžkov čítania, spevokolov, nacvičovanie divadla, a boj s duchovnou biedou ohlupujúcou jednoduchý ľud, boj s alkoholizmom. Ťažko si dnes vieme predstaviť pocity, ktoré musel v sebe nosiť ako kňaz žijúci uprostred situácie, ktorá je ďaleko od idealizovanej predstavy našich ľudových zvykov. Vidíme ale, ako sa snažil pred alkoholom zachrániť aspoň najmladších, keď uvádza vo svojich spomienkach: „obrátil som ostrie oproti morovej rane - nešťastnej žranici, ktorá je tuná ver zakorenená. Natiahnul som strunu a požiadal som dietky, aby mi dali slovo, že aspoň do 16-ho roku nebudú pálenčieho nápoja požívať“.¹

S jednoduchým ľudom prežíval tragédiu prvej svetovej vojny, materiálnu a morálnu devastáciu, ktorá s ňou bola spojená a ktorá viedla k ďalším nepokojom, rúcaniu starých politických, ale aj hodnotových systémov. Migrácia za chlebom, revolučné povojnové pnutia sľubujúce nový poriadok, bolševický pokus o obnovenie Uhorska a vyhlásenie Slo-

venskej Republiky Rád, presuny zahraničných vojsk, zmeny hraníc a ďalšie a ďalšie dramatické udalosti prvých dvadsiatich rokov jeho kňazskej služby boli len predzvestou aj do ďalších búrlivých desaťročí a s nimi spojených udalostí.

Počas troch desaťročí jeho účinkovania na biskupskom stolci sa znovu a znovu menili hranice Slovenska, či už to bolo Mníchovskou dohodou i Viedenskou arbitrážou, v prospech Nemecka, Maďarska i Poľska, hranice sa menili so zánikom Česko-Slovenska, vznikom Slovenskej republiky, ale i tzv. Malou vojnou na východe krajiny, potom znovu so zánikom Slovenskej republiky a obnovením Česko-Slovenska i jeho prechodom so sovietskej sféry vplyvu, zmenou východnej hranice a nástupom komunizmu k moci. Znovu prechádzali našou krajinou bojujúce armády, prebiehali tu štátne prevraty, politické režimy sa ako kyvadlo vychyľovali v celej škále pravo-ľavých extrémov.

Čím všetkým prešlo Slovensko v časoch Vojtaššákovej biskupskej služby?

Španielska chrípka, tatíček Masaryk a idea československého národa, *Pryč od Ríma* i *modus vivendi*, pád burzy a svetová ekonomická kríza, chudoba a vykorisťovanie, hladové vzbury a streľby do robotníkov, migrácia za chlebom do Ameriky, národnostné rozbroje, vlastenectvo a nacionalizmus, Pribinove oslavy, autonómia, konečne vlastný štát, Židovský kódex a rasové prenasledovanie Židov, tých nepokrstených, áno aj tých pokrstených, arizácia, povstanie, komunisti, Benešove dekréty, vysídľovanie Nemcov – áno, aj tých spišských, triedny boj, kolektivizácia, konfiškácie, znárodňovanie, štátny pokus o schizmu Katolíckej cirkvi, otvorený protináboženský boj, likvidácia kláštorov a reholí, likvidácia gréckokatolíckej cirkvi, stalinizmus, kult osobnosti, zatýkanie nositeľov národno-buržoáznej úchyľky, revolúcia požierajúca vlastné deti, ... a tak by sme mohli pokračovať v zozname termínov a tém z našich nedávnych dejín – a každý z týchto termínov a každá z týchto tém je kapitolou sama osebe, ale súčasne zaradenou do pestrého kaleidoskopu udalostí na pozadí ktorých, ponorený do ktorých, vykonával biskup Ján Vojtaššák svoju biskupskú službu až do svojho zatknutia a odsúdenia komunistickým režimom na 25-ročný žalár, ku ktorému došlo pred 70 rokmi.

Takmer štyri desaťročia od jeho odsúdenia, ktoré zdieľal spolu s biskupom Buzalkom a dnes už blaho-

1. <http://dieceza.kapitula.sk/?g=7&ext=10&sub=64>

FOTO: LUBOMÍR KRETT

slaveným biskupom Gojdičom, oficiálny komunistický, dookola opakovaný naratív, vtláčil týmto biskupom, ako aj mnohým ďalším z radov ich súputníkov a spolubratov v kňazskej či rehoľnej službe, či laikom zasväteným službe lásky k vlasti a svojmu národu, biľag zločincov, zradcov a vlastizradcov. Po štyridsiatich rokoch Krajský súd v Košiciach v rehabilitačnom konaní konštatoval, že všetci traja biskupi podľa zákona o súdnej rehabilitácii č. 119/1990 Zb. „sú účastní rehabilitácie zo zákona“. Preto uznesením zo dňa 27. 9. 1990 rozhodol o zrušení rozsudku z roku 1951 a zároveň zastavil trestné stíhanie pre zločiny uvedené v rozsudku. Tak sa po dlhých štyroch desaťročiach vrátila občianska česť biskupovi Vojtaššákovi.² O tom, že svoju kňazskú a biskupskú nikdy nestratil, vydal svedectvo päť rokov po súdnej rehabilitácii Jána Vojtaššáka, spišského biskupa, pôvodne jeho niekdajší biskupský spolubrat z krakovskej diecézy a neskôr rímsky biskup, svätý Ján Pavol II, ktorý tu v neďalekej Levoči 3. júla 1995 povedal pri príležitosti návštevy našej mariánskej svätynie tieto pamätné slová:

„Tak sa evanjelium Návštevy vpísalo do mojej pamäti i do môjho srdca a dnes som prišiel vydať vám o ňom svedectvo práve tu v Levoči, lebo aj vy máte v pamä-

ti tie časy útlaku. Starší z vás sa zaiste pamätajú na úctyhodnú postavu biskupa Jána Vojtaššáka a bratia gréckokatolíci na postavu biskupa Pavla Gojdiča. Obidvaja boli uväznení v žalári na základe pseudoprocesov. Dnes si zasluhujú, aby sa konal cirkevný proces ich blahorečenia, pretože vydali svedectvo o vernej službe cirkvi na Slovensku.“

My, gréckokatolíci, sme sa už dočkali završenia týchto prorockých slov Jána Pavla II. týkajúcich sa osoby nášho biskupa. Spišská diecéza ešte len v tej miere, že proces blahorečenia biskupa Jána Vojtaššáka už začal, ale ešte nebol ukončený. Historici pokračujú vo svojej práci, ale napriek tomu sa ešte aj dnes nájde dosť tých, ktorí majú jednostranne a apriórne negatívny pohľad na tohto biskupa, pričom neraz čerpajú svoje poznatky či dojmy, ani nie tak z historických faktov a štúdií, ako skôr z istého, ideologicky podmieneného kliše a z už dávno vyvrátených obvinení. Nedávne otvorenie vatikánskych archívov, umožňujúce neustranný výskum dobových prameňov, by mohlo a malo byť ďalšou príležitosťou k hľadaniu doteraz chýbajúcich kamienkov do mozaiky našich vedomostí o dobe, o živote a životných postojoch biskupa Jána Vojtaššáka, aj keď informovanie o týchto výskumoch sa tiež niekedy neubráni schematickému klasifikovaniu či interpre-

2. Porov. <http://dieceza.kapitula.sk/?g=7&ext=11&val=663>

tovaní, ktoré môže viesť k uzáverom poznačeným predsudkami.³

Už pri tomto rýchlom prehľade udalostí, ktoré charakterizovali a sprevádzali život biskupa Jána Vojtaššáka by si niekto opätovne mohol položiť otázku: odkiaľ sa berie vo svete toľko zla, prečo toto zlo preniká cez individuálne rozhodnutia až do vytvárania celých zločinných systémov? Túto otázku si kladie ľudstvo od svojho počiatku.

Prvé čítanie z knihy Genezis je teologickou odpoveďou na túto vždy aktuálnu dilemu ľudstva. Zlo je dôsledkom slobodnej voľby človeka od jeho samotného počiatku, a to takým spôsobom, že dedičnou súčasťou nášho bytia sa stala istá predispozícia ku konaniu zla, ku skrývaniu sa pred Božou tvárou, zvalovaniu viny na iných, vyhováraní sa a zbavovaniu sa zodpovednosti: „*nalákal som sa, pretože som nahý, a skryl som sa.*“ ... „*Kto ťa upozornil, že si nahý, ak si nejedol zo stromu, z ktorého som ti jeť zakázal?*“ ... „*Žena, ktorú si mi dal za spoločníčku, dala mi zo stromu a jedol som.*“ ... „*Čo si to urobila?*“ ... „*Had ma naviedol a jedla som...*“ – toto všetko nazývame termínom dedičný hriech.

Ako sa Adamov hriech stal hriechom všetkých jeho potomkov? Celé ľudské pokolenie je v Adamovi „akoby jedným telom jediného človeka“. Pre túto „jednotu ľudského pokolenia“ sú všetci ľudia zatiahnutí do Adamovho hriechu, ako sú všetci zahrnutí do Kristovej spravodlivosti. No i tak je prenášanie prvotného hriechu tajomstvom, ktoré nemôžeme úplne pochopiť. Preto sa dedičný hriech volá „hriechom“ v analogickom zmysle: je to hriech „zdedený“, nie spáchaný, je to stav, nie čin. Hoci je dedičný hriech každému vlastný, ani u jedného Adamovho potomka nemá povahu osobnej viny. Učenie o dedičnom hriechu – úzko súvisiace s učením o vykúpení, ktoré uskutočnil Kristus – umožňuje jasne posúdiť situáciu človeka a jeho činnosť vo svete. Hriechom prarodičov diabol získal určitú nadvládu nad človekom, hoci človek zostáva slobodný. Dedič-

ný hriech má za následok „porobu v moci toho, ktorý odvtedy vládol smrťou, čiže diabla“. Neuznávať, že človek má zranenú prirodzenosť, náchylnú na zlé, je príčinou veľkých omylov v oblasti výchovy, politiky, sociálnej činnosti a mravov.

Rousseauova tória ušľachtileho divocha žijúceho v lone prírody, v súlade s prírodou a nepoznačeného zlobou dokiaľ nezačne súkromné vlastníctvo a styk s civilizáciou, bol síce príťažlivý osvietenský filozofický konštrukt, ale realita ho nepotvrdila. Riešením nie je ani pokus o návrat k divošskej nevinnosti detí kvetov z idealizovanej formy *hippies* hnutia pred polstoročia. Dôsledky dedičného hriechu sú strašné a zahŕňajú celé stvorenstvo.

Žijeme vo svete poznačenom porušením Božieho plánu, narušením harmónie stvorenstva. Fyzické zlo, bolesť, smrť, námaha a únava, príroda, ktorá môže byť krutá a nehostinná, to je jeden aspekt takto narušenej harmónie stvorenstva. „...*je prekliata zem pre teba: s námahou sa z nej budeš živiť po všetky dni svojho života; trnie a bodlač ti bude rodiť.*“ ... „*V pote svojej tváre budeš jeť chlieb, kým sa nevrátiš do zeme, z ktorej si bol vzatý, lebo prach si a do prachu sa vrátiš.*“

Ten druhý prvok porušenej harmónie stretá každý z nás v sebe, keď si uvedomí, že k dobru sa musí vychovávať, viesť a motivovať, kým egoistické zlo sa vždy bude hlásiť naliehavo o slovo, dokonca narúšajúc neraz aj tie najkrajšie a najintímnejšie ľudské vzťahy: „*budeš túžiť po svojom mužovi, ale on bude nad tebou vládnuť.*“

Toto egoistické zlo neraz dokáže prekričať aj hlas svedomia, ten jemný boží šepot, ktorým sa prihovára nášmu duchu, povzbudzujúc nás k hľadaniu pravdy, lásky, krásy, dobra a spravodlivosti, teda k hľadaniu Božej tváre, slova a diela v našom živote i vo svete okolo nás.

Náš dedičný hriech je teda pozbavením prvotnej svätosti a spravodlivosti, ale ľudská prirodzenosť nie je úplne skazená: je zranená vo svojich prirodzených silách, podrobená nevedomosti, utrpeniu a moci smrti a náchylná na hriech a táto náchylnosť na zlé sa volá „žiadostivosť“.

Krst tým, že dáva život v Kristovej milosti, zotiera dedičný hriech a obracia človeka k Bohu. Ale následky tohto hriechu pre oslabenú a na zlé náchylnú prirodzenosť ostávajú v človekovi a vyzývajú ho do duchovného boja.

3. <https://www.vaticannews.va/it/vaticano/news/2021-01/pio-xiii-archivio-libro-ebrei-vaticano.html>

„Durante la seconda guerra mondiale a mons. Ján Voitaššák, vescovo di Spiš di simpatie naziste, il governo slovacco offre la carica di consigliere di Stato. Per il suo ruolo il vescovo dovrebbe rifiutare; e invece accetta, chiedendo l'assenso di Pio XII solo *ex post*.“

https://books.google.sk/books/about/Pio_XII_e_gli_ebrei.html?id=z9YPEAAQBAJ&printsec=frontcover&source=kp_read_button&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

FOTO: LUBOMÍR KRETT

Súčasťou tohto duchovného boja je aj boj o pravdu o Bohu i o človeku. Tento boj prebieha uprostred ľudských duší, v ich myšliach a v ich srdciach. Je to boj, ktorý vyžaduje aj svojich veliteľov, tých ktorí v ňom dávajú príklad svojim životom. K tomuto duchovnému boju vyzýva apoštol Pavol Timoteja v liste, z ktorého sme čítali: „*Hlásaj slovo, naliehaj vhod i nevhod, usvedčuj, karhaj a povzbudzuj so všetkou trpezlivosťou a múdrosťou*“.

Ohlasovanie Slova, slova pravdy, to je úloha každého pokrsteného, ale osobitným spôsobom je táto úloha zverená nástupcom apoštolov, biskupom. Túto úlohu sa snažil vo svojom živote plniť i biskup Ján Vojtaššák. Aj so všetkými rizikami, ktoré z toho plynú. Na vlastnom osude zakúsil pravdivosť Pavlových slov: „*Lebo príde čas, keď neznesú zdravé učenie, ale nazhánajú si učiteľov podľa svojich chutí, aby im štekli uši.*“ ⁴ *Odvratia sluch od pravdy a obrátia sa k bájkam.*“ Počas jeho života tento čas nastal nie raz a bájky o dosiahnutí dokonalej spoločnosti, hoc aj za cenu odstránenia všetkých, ktorí pri tom prekážajú, sa striedali v rôznych farebných odtieňoch, od čierneho-košelovej, hnedo-košelovej až po zástavo-vo-červenú. Keby žil dnes biskup Vojtaššák, tak by aj na súčasnú pestrofarebnú bájkú o človeku reagoval asi rovnako ako vo svojej dobe – ohlasovaním Bo-

žej pravdy, konaním si svojej biskupskej povinnosti, láskou k zverenému ľudu, opäť podľa slova apoštola: „*Ty však buď vo všetkom triezvy, znášaj útrapy, konaj dielo evanjelistu, plň svoju službu*“.

V responzóriovom žalme sme spievali: „*Veď tisíc rokov je u teba ako deň včerajší, čo sa pomínul, * a ako jedna nočná stráž*“. Áno, v Božej optike je tisíc rokov ako jeden deň. Pre nás je ale už aj tých sto rokov, ktoré uplynuli od vysviacky troch slovenských biskupov v Nitre, z ktorých jeden bol určený pre túto katedrálu, „*ako deň včerajší, čo sa pomínul*“. Avšak bez tohto včerašieho dňa, by nemohol existovať ten dnešný, ten terajší, ten náš. Ten včerajší deň má svoje pokračovanie v dnešku. V dnešku tejto generácie. Generácie nášho národa, generácie, ktorá už 30 rokov žije v demokracii, mieri a slobode, ktorá síce hovorí, že by mohlo byť aj lepšie, ale nepozná hlad, ponížujúcu biedu či sociálny boj a rozvrat vyplývajúci z extrémnej chudoby a sociálnej nespravodlivosti, generácie, ktorá už 27 rokov žije znovu vo vlastnom štáte, v republike, ktorá si hľadá svoje miesto na mape Európy a v spleti neraz protichodných ideí, ktoré ju tvoria. Naša generácia žije v republike, ktorá nevznikla v zlosti rozdelenia či etnických čistiek a občianskej vojny, ako to neraz býva pri podobných procesoch, ktorá nikoho nevyháňa a neprenasledu-

je pre jeho rasu, náboženstvo či národnosť, v republike, ktorá sa v preambule svojej ústavy hlási k cyriľo-metodskému duchovnému dedičstvu.

Milý otec biskup Ján, ďakujúc Ti za pozvanie sláviť v tento dnešný deň liturgiu v tejto katedrále pri spomienke na 100. výročie vysviacky biskupa Jána Vojaťašáka si uvedomujem, že aj ty, aj ja, patríme ku generácii, ktorá vyrástla už po smrti biskupa Vojaťašáka. Ty si sa narodil rok po jeho smrti, ja krátko pred ňou. Z historickej skúsenosti prenasledovania cirkvi, i prenasledovania osobného, ktoré charakterizovali posledných 20 rokov života biskupa Vojaťašáka, sme my dvaja, podobne ako aj ostatní dnešní slovenskí biskupi, zachytili len niečo v našej mladosti, v rokoch seminárnej formácie a v prvých rokoch kňazstva. Bolo to dosť na to, aby sme pochopili obľudnosť systému a našťastie málo na to, aby sme si naň zvykli. Spomínajúc tu dnes na našich predchodcov, na biskupa Jána Vojaťašáka, ale i na jeho spolusvätencov Kmeťka a Blahu, ktorí spolu s ním prijali biskupské svätenie pred sto rokmi, si uvedomujeme, že aj pred touto našou generáciou stoja úlohy, ktoré ešte nepoznáme, tak ako ich nepoznali vtedajší noví biskupi, ale ktoré môžeme tušiť, tak ako ich možno tušili vtedajší svätenci.

Aké sú to úlohy? Tie, ktoré prijali Vojaťašák, Kmeťko a Blaha pred 100 rokmi a prví apoštoli pred 2000 rokmi, úlohy o ktorých sme čítali v dnešnom evanjeliu: Nasýtiť zástupy. Sýtiť chlebom Božieho slova i Eucharistie duchovne hladujúci Boží ľud.

Aj my pred sebou vidíme tisícové zástupy, ktoré hľadajú, ktoré riskujú, že na tejto púti hľadania upadnú vysilení duchovným hladom.

Je vôbec možné podujat sa na túto úlohu? Je v ľudských silách plniť ju? Zaiste, že nie! Môžeme urobiť len to, čo Ježiš prikazuje. Poslúchnuť jeho slovo a začať deliť a rozdávať tých našich úbohých sedem pecňov chleba, tých niekoľko rybiek, ktoré máme. Nemusíme sa báť, nemyslíme na to, že to bude málo, že tým nikoho nenasýtime. Prečo aj? Ak toto naše málo bude požehnané Ježišom, bude nielen stačiť, ale ešte aj zvýši. Videli sme to už neraz. Veď ešte doteraz zbierame odrobinky, ktoré zostali v plných košoch z podobných siedmich pecňov chleba, z pecňov pripálených v ohni vojen, biedy a prenasledovania, z chleba života, ktorý tomuto ľudu rozdával biskup Vojaťašák, keď ho predkladal na požehnanie Pánovi

a štedro delil zo svojej biskupskej katedry i zo svojej väzenskej cely, i zo svojho vyhnanstva, v ktorom odovzdal Pánovi svoju dušu.

100 dní uplynulo odkedy sme pochovali biskupa Štefana a ty otec Ján si prevzal administrovanie tejto Spišskej diecézy,

100 rokov odkedy bol pre ňu vysvätený biskup Ján Vojaťašák,

2000 rokov odkedy Pán poslal svojich učeníkov, aby lámali chlieb jeho slova a nasycovali zástupy.

Všetko toto je, akoby sa to stalo len včera, veď

*„tisíc rokov je u teba ako deň včerajší, čo sa pomínul, * a ako jedna nočná stráž“.*

...

*„A tak nás nauč rátať naše dni, *aby sme našli múdrosť srdca.*

*Obráť sa k nám, Pane; dokedy budeš meškať? *Zlутuj sa nad svojimi služobníkmi.“*

ARCIBISKUP VLADYKA CYRIL VASIL, SJ,
APOŠTOLSKÝ ADMINISTRÁTOR KOŠICKEJ EPARCHIE

ZO ŽIVOTA V DIECÉZNOM CENTRE MLÁDEŽE VO VAŽCI POČAS OBDOBIA KORONY

Ako každého z nás, aj Diecézne centrum mládeže (DCM) vo Važci, ovplyvnila celosvetová pandémia vírusu COVID19.

Od marca 2020 sme prerušili organizovanie Diecéznej animátorskej školy (1. a 2. ročník), duchovné obnovy pre birmovancov a cirkevné školy či prípravu Diecézneho stretnutia mládeže a iných aktivít pre mládež na Spiši, Liptove a Orave.

PRVÝ „LOCK DOWN“ V CENTRE

Aktivita dobrovoľníkov na čele s riaditeľom Komisie pre mládež v Spišskej diecéze (KPM) dp. Ľubošom Laškotym sa preniesla do online priestoru. Od 16. 3. boli každý večer o 20.15 h. z kaplnky DCM vysielané tematické adorácie (Večer milosrdenstva, Večer so svätými, Večer svedectiev, Čo chceš, aby som ti urobil?). V stredu sme o 12.00 h. vysielali online sv. omšu s príhovorom pre mladých. Počas veľkonočných sviatkov sme vysielali online veľkonočné obrady z kaplnky DCM. Vo veľkonočnom období nasledovali online litánie z Loreta – zamyslenia nad invokáciami Loretánskych litánií a v piatky sme vysielali pobožnosti Cesty svetla, ktoré sme si sami pripravovali.

AKTIVITY POČAS LETÁ

Po krátkom uvoľnení sme privítali počas leta detské tábory z farností z celého Slovenska. Keďže mnohí mladí nemohli prísť k nám, tak sme išli my za nimi a na záver leta sme zorganizovali modlitebné stretnutie za mladých v Levoči (29. 8.) a Kline (30. 8.) s ďakovnou sv. omšou a modlitbami za čas prázdnin.

JESENNÝ ČAS V DCM

Opäť sa situácia zhoršovala, tak sme prišli s plánom cielených kampaní ako aktivizovať mladých ľudí – ponúknuť im zmysluplnú myšlienku s povzbudením ku konkrétnemu skutku a motivovali ich k praktickým skutkom lásky:

V septembri a októbri to bola téma: **Všetko tvorím nové**: cieľom bolo ukázať, že Boh aj v tomto čase tvorí nové veci v živote mladých – v škole, doma, v oblasti viery. Témy boli ponúkané najmä v online priestore: cez naše videá, plagáty a obrázky. V tomto čase, raz za týždeň, sme putovali do dekanátnych miest našej diecézy (stihli sme Liptov a Spiš), kde sme sa spolu so spoločenstvami a mladými modlili za mladých.

V mesiaci október sme mladým chceli ukázať, že Cirkev má vo veľkej starostlivosti náš spoločný domov, ako učí pápež František v encyklike Laudato Si. Pri piatom výročí od vydania tejto encykliky sme rozbehli **kampaň RE 246**, ktorou sme chceli mladých **aktívne pozvať k ochrane a očisteniu nášho spoločného domova**. Výzva obsahovala plán vyzbierať 246 vriec s odpadom, ktorými mali mladí očistiť svoje okolie. Namiesto plánovaných 246 vriec odpadu (podľa počtu bodov encykliky), sa podarilo napokon vyzbierať 258 vriec, čo znamená, že každý deň počas tohto mesiaca bola naša diecéza očistená takmer o 9 vriec vyhodeneho odpadu. Do kampane sa zapojilo cca 50 mladých, ktorí zbierali na 26 miestach Slovenska. Kampaň vyvrcholila zaslaním ďakovného pozdravu s fotoknihou pápežovi Františkovi. Jej myšlienku sme propagovali aj v Rádiu Lux a TV Lux.

V novembri a decembri sme žili témou **PRISLÚBENÝ**. Cieľom bolo **dodať nádej do dní pandémie a**

karantény, poukázať na solidaritu s trpiacimi a pripraviť sa na narodenie Pána.

Počas novembra sme upriamili pozornosť mladých aj na prenasledovaných kresťanov vo svete a poukázali na ich hrdinské svedectvo viery. Pozývali sme mladých k modlitbe za našich bratov a sestry v čase obeda **cez online prenos ANJEL PÁNA**. Tieto modlitby sme denne vysielali na sociálnych sieťach. V spolupráci s ACN Slovensko Pomoc trpiacej Cirkvi sme podnietili finančnú zbierku pomoci pod názvom **Mladí prenasledovaní**. Cieľom bolo vyzbierať 500 €, pričom sa túto sumu podarilo prekonať. Vďaka osvete o tejto téme a štedrým srdciam sa vyzbieralo 2 081 € od 76 darcov. Taktiež sme iniciovali rozsvietenie niektorých chrámov našej diecézy načerveno počas Červenej stredy 25. 11. 2020.

V tento deň sme vysielali online sv. omšu z Baziliky Navštívenia Panny Márie v Levoči slúženú za trpiacich kresťanov po celom svete. Osobitne ďakujeme za spoluprácu pánovi dekanovi Petrovi Majcherovi z Levoče a vicerektorovi Michalovi Janigovi zo Spišskej Kapituly.

17. 11. 2020 sme tiež spoluorganizovali a zapojili sa do podujatia Rady pre mládež a univerzity KBS:

Čas pohnúť časom – v tomto online podujatí sme sa snažili zmobilizovať mladých k modlitbe za požehnanie pre našu krajinu a národ, za odvrátenie pandémie a vyprosovali sme nové prebudenie viery medzi mladými.

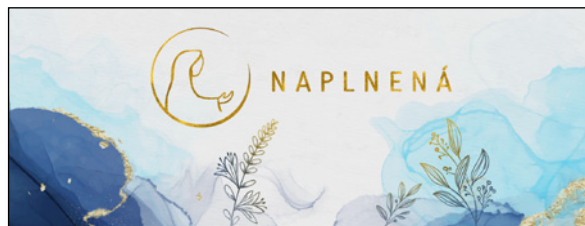

V decembri sme začali kampaň To, čo chcem, je Betlehem. Cieľom bolo upriamiť pozornosť nielen mladých na najkrajší symbol Vianoc, ktorým je Betlehem.

Kampaň sme propagovali prostredníctvom krátkych videí a grafiky na sociálnych sieťach. Ponúkli sme tiež tričká s logom tejto kampane, zakúpením ktorého každý prispel 5 € na zbierku pre prenasledovaných kresťanov. Pripravili sme aj nálepku na okno vo formáte A4, ktorú si ľudia priamo objednávali a vylepovali na okná svojich domácností. Takto sme rozposlali po farnostiach 750 ks nálepiek. Ďakujeme za pomoc pri distribúcii nálepiek pánu dekanovi Ondrejovi Borsíkovi z Popradu, pánu dekanovi Františkovi Trstenskému z Kežmarku, pánu farárovi Milošovi Labášovi, pánu farárovi Jánovi Bucovi z Východnej, pánu farárovi Matúšovi Oravcovi z Podbielša a pánu kaplánovi Romanovi Sanigovi z Markušoviec, ktorí sa zapojili a ďakujeme aj Petrovi Ďubekovi za tlač materiálov.

NAPLNENÝ ROK 2021

Od januára do februára prebieha kampaň **NAPLNENÁ**: cieľom je upriamiť pozornosť na Pannu z Nazareta. Mária žila **NAPLNENÝ** život, a preto je veľkou inšpiráciou pre mladých, ktorí naozaj chcú žiť **NAPLNO**.

Prvá etapa – NAPLNENÁ SLOVOM – povzbudzovali sme mladých k spoznávaní Božieho slova. Cez plnenie sa Božím slovom – čítaním, rozmyšľaním, zapisovaním, učením sa naspamäť.

Druhá etapa – NAPLNENÁ DÔVEROU – motivovali sme mladých k inšpirovaniu sa Pannou Máriou, ktorá pozerala na ľudí a situácie v jej živote s dôverou a nádejou v Božiu milosť.

Tretia etapa – NAPLNENÁ RADOSŤOU – Panna Mária sa teší zo života s Bohom a je plná vďaky za všetko. Do toho sme pozvaní aj my všetci.

Pozývame aj vás zapojiť sa do našich kampaní na internete prostredníctvom facebooku alebo instagramu, ktoré budú pokračovať naďalej.

Facebook:

<https://www.facebook.com/dcmPremeny>

<https://www.facebook.com/komisias.sk>

Instagram:

https://www.instagram.com/kpm_spis/

Od januára vysielame aj adorácie z kaplnky DCM každý utorok a piatok od 20.15 do 21.00 h.

V modlitbe ostávajú a prosia o podporu:
o. Ľuboš Laškoty, dobrovoľníci Peter, Laci, Lenka a Ľubo a Daniel.

Viac na www.komisias.sk

DANIEL LYSÝ
KOORDINÁTOR KPM

SPIŠSKÍ KAPITULNÍ VIKÁŘI – ADMINISTRÁTORI DIECÉZY V 18. A PRVEJ POLOVICI 19. STOROČIA

V rámci dejín Spišskej diecézy je potrebné venovať osobitnú pozornosť aj spišským kapitulným vikárom, ktorí zaujímali v čase vakantného spišského biskupského stolca úlohu diecéznych administrátorov, ktorých do tohto úradu zvolili spišskí kanonici sídelnej Spišskej kapituly. Táto téma doposiaľ nebola komplexne preskúmaná. Po predstavení biogramov všetkých spišských biskupov sa tak čitateľom časopisu naskytá príležitosť spoznať postupne všetkých spišských kapitulných vikárov.

Od vzniku Spišskej diecézy v roku 1776 bol prvým známym spišským kapitulným vikárom **Pavol Ordódy (? – 1786)**. Narodil sa v Zemianskom Lieskovom v Trenčianskej župe, ktoré je dnes súčasťou obce Melčice-Lieskové. Filozofické štúdiá absolvoval v Trnave, kde v roku 1737 získal na Trnavskej univerzite bakalára z filozofie a v roku 1738 magistra z filozofie. V teologických štúdiách pokračoval na prestížnom Kolégiu sv. Apolinára v Ríme, kde získal doktorát z teológie. Tam prijal aj kňazskú vysviacku. Pôsobil najprv ako kaplán v Novom Meste nad Váhom až do 2. februára 1753, kedy bol ustanovený za farára v Lužiankach. Tu v roku 1757 dal vybudovať rodinnú kryptu rodu Nagy. V roku 1769 bol povýšený za spišského kanonika a menovaný za apoštolského protonotára. V roku 1774 bol zvolený a v roku 1775 potvrdený za dekana kolégia spišských kanonikov. V roku 1776 sa stal kanonikom lektorom a v roku 1777 titulárnym opátom *de Insula Danubii*. Po smrti prvého spišského biskupa Karola Salbecka 15. júna 1785 bol zvolený za prvého spišského kapitulného vikára a diecézneho administrátora. Túto úlohu vykonával až do svojej smrti 16. novembra 1786. Pochovaný je v kryptách Katedrály sv. Martina v Spišskej Kapitule-Spišskom Podhradí.¹

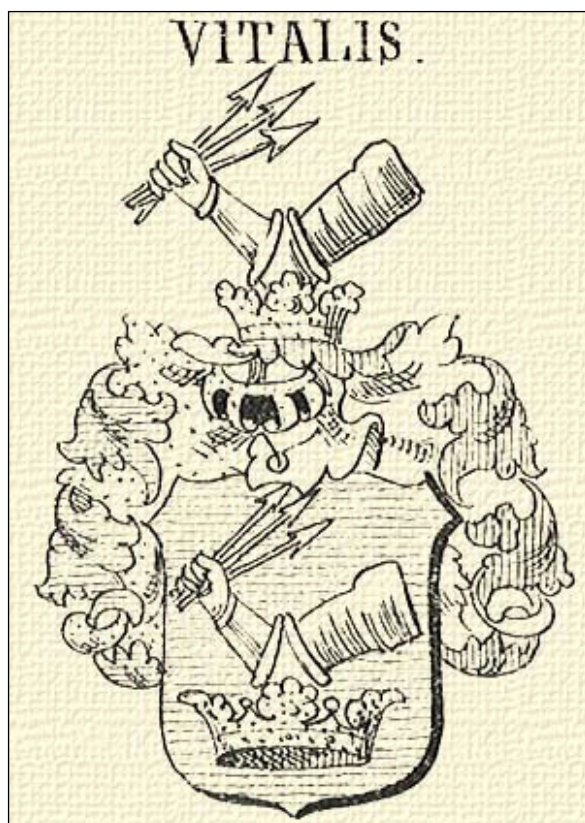
Po smrti Pavla Ordódyho bol spišský biskupský stolec naďalej vakantný, preto sídelná Spišská kapitula 21. novembra 1786 zvolila za – v poradí druhého – spišského kapitulného vikára **Jozefa Vitalisa (1744 – 12. 11. 1804)**. Nie je doposiaľ zistené odkiaľ pochádzal. Jozef Hradský uvádza, že sa narodil v Markušovciach, ale Némethy uvádza, že bol z Veľkej Lomnice. Študoval filozofiu v Košiciach a teológiu ako odchovanec seminára Stephanea v Trnave. Roku 1768 získal titul bakalára z filozofie. Dňa 17. októbra 1768 bol poslaný za kaplána do Spišskej Kapituly, kde vykonával úrad ceremonára posledného spišského prepošta Jozefa Karola Zbiška. V roku 1769 bol preložený za kaplána do Levoče, kde pôsobil do roku 1771, kedy sa stal farárom v Spišských

1. NÉMETHY, Ludovicus. *Series parochiarum et parochorum archidiocesis Strigoniensis*. Strigonii : Typis Gustavi Buzárovits,

1894, s. 831. *Kanonik lektor* mal pred vznikom spišského kňazského seminára na starosti vedenie kapitulnej školy ako aj starostlivosť o kňazský dorast.

Matiašovciach a v roku 1774 bol povýšený za dekan na Dunajeckého dekanátu. Dňa 13. februára 1779 bol menovaný vôbec za prvého spišského kanonika a latere, ktorý vznikol po založení Spišskej diecézy. Zastával dôležité úlohy v riadení Spišskej kapituly a diecézy: r. 1780 oravský archidiakon, r. 1784 kanonik kustos. Po smrti kapitulného vikára Pavla Ordódyho bol dňa 21. novembra 1786 menovaný za kapitulného vikára. V tom čase sa podieľal na rokovaníach spišského biskupa Karola Salbecka s viedenským dvorom a Svätou stolicou o vymanenie 6 farností starolubovnianskeho dištriktu (Hniezdne, Podolíne, Ružbachy, Nová Lubovňa, Stará Lubovňa a Chmeľnica) spod jurisdikcie tarnovského biskupstva. Jeho úsilie bolo úspešné, keď 5. januára 1787 tieto farnosti boli odovzdané tarnovským biskupom Janowszkym do správy spišského biskupa Karola Salbecka. V roku 1790 bol menovaný za kanonika lektora, r. 1800 za titulárneho opáta Údolia Hebron a po smrti spišského veľprepošta Antona Jasvica [Jaszvicza] bol Jozef Vitalis 11. novembra 1803 inštalovaný za spišského veľprepošta a zároveň farára v Spišskom Podhradí. O rok na to, 12. novembra 1804 vo veku 60 rokov, však zomrel. Pochovaný je v kryptách Katedrály sv. Martina v Spišskej Kapitule-Spišskom Podhradí. Pochovával ho kanonik kantor František Madočiansky – Madočáni [Madocsányi], neskorší – v poradí tretí – diecézny administrátor Spišskej diecézy, kapitulný vikár.²

František Madočiansky – Madocsányi (1733 – 1809). Narodil sa v šľachtickej rodine Madočianskych – Madocsányi, ktorí mali svoj rodinný kaštieľ v Madočanoch, dnes súčasť obce Liptovská Teplá. Kňazskú vysviacku prijal 20. mája 1758 a vysvätený bol pre potreby Ostrihomskej arcidiecézy. Jeho

prvou kaplánskou stanicou bol Zvolen. Od roku 1760 pôsobil ako farár v Turčianskom Svätom Petre, ale už 30. decembra 1761 bol preložený za farára do Kvačian. Tam pôsobil až do 26. marca 1770, kedy bol menovaný za farára v Sedliackej Dubovej. Od 20. septembra 1775 pôsobil ako farár vo Veličnej. Po vzniku Spišskej diecézy v marci 1776 ostal pôsobiť v tejto diecéze³. Po smrti veľprepošta Jána Feju bol v roku 1785 menovaný za spišského kanonika a titulárneho prepošta sv. Jána Krstiteľa z Huncoviec a liptovského archidiakona, v roku 1789 za oravského archidiakona, r. 1790 za katedrálneho archidiakona a v roku 1797 za kanonika kustosa. Bol to práve on, kto v rokoch 1797 – 1804 zabezpečil nový mobiliár v sakristii Katedrály sv. Martina v Spišskej Kapitule, ktoré sa zachovali až dodnes. V roku 1805 pôsobil ako kanonik lektor a v rokoch 1806 – 1809 bol spišským veľprepoštom a farárom v Spišskom Podhradí. Po smrti spišského biskupa Jána Antona de Réva [Révay] sa stal vôbec prvým spišským kapitulným vikárom a diecéznym administrátorom Spišskej diecézy. Tento úrad vykonával až do inštalácie nového

2. Archív Biskupského úradu v Spišskom Podhradí (ďalej ABÚ-SP), Zbierka druhopisov cirkevných matrik, *Matricae defunctorum ecclesiarum districtus Olasziensis ab anno 1797 usque 1809 inclusive*, nepaginované; HRADSKÝ, J. *Initia progressus ac praesens status capituli*, s. 497 – 497, 501; HRADSKÝ, Josef. *Krátky obsah dejin farského r. kath. kostola v Spišskom Podhradí z príležitosti novovystaveného oltara bl. Panny Marie*. Spišské Podhradie : Tiskom biskupskej tlačiarne, 1891, s. 74; *Schematismus venerabilis cleri almae dioecesis Scepusiensis pro anno a Christo nato 1852*. Leutschoviae : Joannis Wertmüller, 1852, s. 18; NÉMETHY, Ludovicus. *Series parochiarum et parochorum archidioecesis Strigoniensis*. Strigonii : Typis Gustavi Buzárovits, 1894, s. 1025. *Kanonik kustos* (z lat. custos t. j. strážca) mal na starosti chrámový poklad, Archív hodnoverného miesta i Súkromný archív Spišskej kapituly a autentické pečatidlo Spišskej kapituly, ktorým kapitula vo funkcii hodnoverného miesta potvrdzovala úradné listiny.

3. NÉMETHY, Ludovicus. *Series parochiarum et parochorum archidioecesis Strigoniensis*. Strigonii : Typis Gustavi Buzárovits, 1894, s. 756; HRADSKÝ, Josephus. *Initia progressus ac praesens status capituli ad Sanctum Martinum de monte Scepusio*. Szepesváralja : Typis Dionysii Buzás, 1901, s. 487.

spišského biskupa Michala Brigida, ktorá sa uskutocnila 18. mája 1807. Nadalej vykonával aj úrad farára v Spišskom Podhradí až do svojej smrti. Zomrel 17. januára 1809 v Spišskej Kapitule. Pochovaný je v kryptách v Katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule-Spišskom Podhradí. Pochoval ho spišský kanonik a veľprepošť Anton Fridmanský [Fridmanszky].⁴

V poradí štvrtým spišským diecéznym administrátorom a kapitulným vikárom bol **Ján Andujár** (1773 – 16. 7. 1847). Jeho miesto narodenia nie je doposiaľ známe. Filozofické a teologické štúdiá absolvoval v generálnom seminári v Bratislave. V roku 1796 prijal z rúk spišského biskupa Jána Antona de Réva [Révay] kňazskú vysviacku. Po nej počas dvadsiatich rokov vykonával úlohu tajomníka dvoch spišských biskupov – Jána Antona de Réva [Révay] a Michala Brigida. V roku 1809 bol menovaný za spišského kanonika, v roku 1818 za liptovského archidiakona, v roku 1819 za titulárneho opáta Opátstva Sv. Ducha z Hrabkova, v roku 1821 za oravského archidiakona, v roku 1822 za katedrálneho archidiakona a v roku 1825 za kanonika kustosa. Býval v Spišskej Kapitule, v kanónii č. 2. Dňa 28. februára 1829 bol inštalovaný za metropolitného jágerského kanonika a 1. mája 1830 za spišského veľprepošťa a farára v Spišskom Podhradí. Bol to on, ktorý 5. decembra 1829 ako vysoký cirkevný hodnosťár posvätil obnovený farský kostol v Spišskom Podhradí a 29. septembra 1833 posvätil aj veľký kamenný kríž na mestskom cintoríne. Úlohu farára v Spišskom Podhradí vykonával až do svojej smrti v roku 1847. V tomto období bol zároveň riaditeľom Rímskokatolíckej ľudovej školy v Spišskom Podhradí. V roku 1846 sa stal titulárnym vovadranským biskupom (Vovadrensis) a po smrti spišského biskupa Jozefa Bélika 5. marca 1847 prevzal riadenie Spišskej diecézy v úlohe spišského kapitulného vikára. Tento úrad však vykonával veľmi krátko, pretože v júli vo veku 74 rokov zomrel. Pochovaný je v krypte Katedrály sv. Martina v Spišskej Kapitule-Spišskom Pod-

hradí. Pochoval ho spišskopodhradský rodák, spišský kanonik Dominik Biacovský.⁵

LUBOSLAV HROMJÁK

4. ABÚ-SP, SB, Zbierka druhopisov cirkevných matrík, *Matricae defunctorum ecclesiarum districtus Olasziensis ab anno 1809, nepaginované*; HRADSZKY, J. *Initia progressus ac praesens status capituli*, s. 500 – 501; HRADSZKY, J. *Krátky obsah dejín farského r. kath. kostola v Spišskom Podhradí*, s. 74; *Schematismus venerabilis cleri almae dioecesis Scepusiensis pro anno a Christo nato 1852*. Leutschoviae : Joannis Wertmüller, 1852, s. 18.

5. ABÚ-SP, SpB, Zbierka druhopisov cirkevných matrík, *Hallottak Anyakönyve 1847, nepaginované*; ARKFÜ-SP, *Canonica visitatio Ecclesiae Parochialis in Regio Coronati Oppido Várallya per Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Josephum Bélik Episcopum Scepusiensem Anno 1832 Die 9.mo Aprilis peracta*, f. 18; ŠAPO, SpA-L, Osobný fond Vencko Ján, *Spišské Podhradie*, f. 16r; HRADSZKY, J. *Initia progressus ac praesens status capituli*, s. 76, 513 – 514; HRADSZKY, J. *Krátky obsah dejín farského r. kath. kostola v Spišskom Podhradí*, s. 42, 46 – 47, 75; *Schematismus venerabilis cleri almae dioecesis Scepusiensis pro anno a Christo nato 1839*. Leutschoviae : Joannis Wertmüller, 1839, s. 5; *Schematismus venerabilis cleri almae dioecesis Scepusiensis pro anno a Christo nato 1852*. Leutschoviae : Joannis Wertmüller, 1852, s. 18; MUDRÍK, Miroslav. *Prechádzky kapitulskou ulicou 1*. In *Brázda*, 2016, roč. 25, č. 1, s. 17.

SPOLOČNOSŤ JEŽIŠOVA V SPIŠSKEJ KAPITULE

FOTO: LUBOMÍR KRETT

Ďalší z pohľadov na dejiny jezuitov na Spiši nadväzuje na príspevok *Počiatky pôsobenia Spoločnosti Ježišovej na Spiši*, ktorý bol uverejnený v časopise *Kapitula* 2/2020.

Po neúspešných pokusoch o získanie nejakého stáleho sídla v okolí Spišského hradu sa do pozornosti Spoločnosti Ježišovej dostalo benefícium kaplnky Kristovho Tela v Spišskej Kapitule.¹ Táto kaplnka bola pre jezuitov zaujímavá hlavne kvôli istej skutočnosti a to, že jednou z fundácií k tejto kaplnke bola budova, ktorá sa nazývala Codria a ktorá stála neďaleko tejto kaplnky. Preto sa Spoločnosť Ježišova rozhodla získať túto fundáciu a založiť tu svoju rezidenciu. Toto miesto bolo oveľa vhodnejšie na túto činnosť než to predošlé, ktoré im obyvatelia Spišského Podhradia úplne zničili.

Preto sa páter Štefan Gosztóni v roku 1647 obrátil na vtedajšieho spišského prepošta Ladislava Hoszutóthyho s prosbou, aby Spoločnosti Ježišovej

udelil toto benefícium a tak prijal ich pôsobenie v Spišskej Kapitule, kde by v budúcnosti založili aj svoje kolégium.

No prepošt Hoszutóthy bol voči jeho prosbe hluchý a tejto myšlienke bol len veľmi málo naklonený. Podľa Synopsy nebol tejto myšlienke naklonený ani po naliehaní uhorského kráľa Ferdinanda III., ktorý sa rozhodol poslať zástupcov Spišskej komory a aj pátra Františka Paczota, aby dosiahli prepoštov súhlas s udelením daného benefícia Spoločnosti Ježišovej. Prepošt svoj názor zmenil až po naliehaní samotného ostrihomského arcibiskupa Juraja Lippaya a napísal pozývaciú listinu rakúskemu provinciálovi Spoločnosti Ježišovej, v ktorej uznal, že na založenie jezuitského kolégia je toto miesto viac ako vhodné. Taktiež sa zaviazal, že toto kolégium bude finančne podporovať dovtedy, kým sa pátrom nepodarí získať vhodné prostriedky na jeho vydržiavanie.²

1. Dnes je to tzv. kaplnka Zápoľských.

2. Spišský archív v Levoči, fond Archív Dr. Valentína Kalinaya, inv. č. 5, Synopsis Historiae Residentiae Scepusiensis So-

Spoločnosť Ježišova a jej pátri teda po tomto súhlase prebrali budovu Codrie a kaplnku, v ktorej začali slúžiť bohoslužby. Spišský prepošt však jezuitom udelil ešte tzv. *domus parochialis*, teda budovu, ktorá bola kedysi určená pre ubytovanie kapitulského farára a ktorá sa nachádzala medzi kanóniou kanonika-lektora a prebratou Codriou.³ Podľa prepošta mala táto budova jezuitom slúžiť na ich školské účely. Všetky spomínané budovy prebrali jezuiti 24. apríla 1647.

Počas tohto spomínaného obdobia jezuitskí pátri Štefan Gosztoni a Ján Magala sídlili a bývali na Spišskom hrade, odkiaľ každý deň dochádzali do Spišskej Kapituly. No jeden z pátrov, páter Pavol Szuhai, býval u Jeremiáša Trinku, spišského kanonika. V Spišskej Kapitule v dome pri prepoštskej záhrade bývali aj traja učitelia s asi 20 študentmi-seminaristami, ktorých jezuiti živili z almužien. Táto situácia bola zapríčinená tým, že budova Codrie nebola v tom čase ešte použiteľná na obývanie a čakala ju oprava.

Na opravách sa pracovalo takmer od prebratia budovy a dňa 28. septembra 1649 sa odohrala významná udalosť, keď spišskú rezidenciu po prvýkrát navštívil samotný provinciál Rakúskej provincie Spoločnosti Ježišovej Ján Bucelleni, ktorý 2. októbra Štefana Gosztoniho vyhlásil sa superiora Spišskej rezidencie. Na Vianoce v tom istom roku sa jezuiti nastahovali do Codrie, v ktorej sa však zatiaľ podarilo opraviť iba niekoľko spální, kuchyňu a refektár.

Dňa 3. októbra 1651 bol menovaný nový superior a stal sa ním páter Ján Klobusiczki, vďaka ktorému boli zrekonštruované ďalšie priestory Codrie, ktoré mali slúžiť na ubytovanie študentov. Zároveň sa v tomto roku odohrala ďalšia dôležitá udalosť, o ktorej sa dozvedáme zo Synopsy: „*Tohto roku bola založená púť k prameňu svätej Anny,⁴ čo prinieslo neobyčajný úžitok pre duše. S naším úsilím a na náklady najosvietenejšej pani Anny Vešeléniovej Čákiovej tam bol postavený kostol. Keď vznikol spor o to, kto by mal túto púť viesť, najdôstojnejší pán biskup(?) a spišský prepošt Tarnóczi*

FOTO: LUBOMIR KRETT

*ustanovil, že celá starostlivosť o púť a o kaplnku má byť navždy zverená našim pátrom.*⁵

V roku 1652 žilo v spišskej rezidencii desať jezuitov a v tom istom roku bola zriadená aj knižnica, do ktorej istou finančnou čiastkou určenou na nákup kníh prispel spišský kanonik Ján Bogatfalvai. Na začiatku roku 1653, dňa 10. januára, sa spišský prepošt Matej Tarnóczy rozhodol prispieť k rozvoju jezuitskej rezidencie k jej väčšej istote do budúcnosti a potvrdil tak Spoločnosti Ježišovej benefícium kaplnky Kristovho Tela a zároveň aj Codriu. Toto potvrdenie dňa 25. novembra 1654 schválil aj uhorský kráľ Ferdinand III.

V roku 1656 pribudla ďalšia významná udalosť vo fungovaní rezidencie: jezuiti si zriadili kaplnku a nechali pre ňu vyhotoviť oltár sv. Jána Krstiteľa.

V ďalších rokoch sa pokračovalo v opravovaní a zvelaďovaní jezuitských budov. V roku 1660 sa jezuitom podarilo vykopať tri nové pivnice, v ktorých uchovávali víno. V ďalšom roku 1661 boli do užívania

cietatis Jesu ab ejus in Scepusium adventu (ďalej Synopsis Historiae ...), s. 8 – 9.

3. HRADSZKY, Josephus. *Initia progressus ac praesens status Capituli Scepusiensis*. Szepesváralja : typis Dionysii Buzás, 1901, s. 84.

4. Kaplnka sv. Anny je dnes známym pútnickým miestom na Spiši neďaleko obce Kluknava.

5. Spišský archív v Levoči, fond Archív Dr. Valentína Kalinaya, inv. č. 5, Synopsis Historiae ..., s. 20. Preklad OLEJNÍK, Vladimír. Synopsa dejín spišskej rezidencie Spoločnosti Ježišovej od jej príchodu na Spiš. II. časť (1648 – 1655). In *Acta Musaei Scepusiensis 2008*. Zost. M. Novotná. Levoča : Slovenské národné múzeum – Spišské múzeum v Levoči, 2009, s. 255.

nia uvedené štyri izby a jedáleň. Okrem toho v blízkosti Codrie bolo voľné priestranstvo, ktoré chceli jezuiti využiť ako záhradu, ktorú čoraz viac potrebovali. No obyvatelia Spišského Podhradia im ešte v roku 1651 zakázali sadiť akékoľvek stromy na tomto pozemku a samozrejme mali záujem o túto pôdu. Jezuiti však na to nedbali a záhradu si oplotili a v roku 1668 tu dokonca vybudovali múr.

Jezuitskí pátri sa svojej školskej a výchovnej činnosti venovali v Spišskej Kapitule takmer od svojho príchodu. Škola začala fungovať už v roku 1648 v novej budove Codria. Na čele tohto gymnázia stál prefekt školy, ktorým sa stal páter Pavol Szuhai a otvorené boli prvé štyri triedy: parva, principia, gramatica a syntax.

Už od otvorenia samotného gymnázia sa jezuitskí pátri a aj ich študenti stretávali s veľkým problémom, ktorým bolo ubytovanie študentov, pretože protestantskí obyvatelia Spišského Podhradia odmietali ubytovať študentov jezuitského gymnázia. Mnohí bývali v okolitých dedinách (Jablonov a Studenec) a odtiaľto do školy dochádzali každý deň.

V nasledujúcom roku 1649 jezuiti pokračovali so stavbou budovy rezidencie, aby mali aspoň nejaké priestory pre svoje pôsobenie. V tom istom roku sa odohrala ďalšia dôležitá udalosť: študentmi jezuitského gymnázia sa stali Ladislav a Štefan Csákyovci, synovia spišského župana Štefana Csákyho, ktorý ich zveril jezuitom do výchovy. V kolégiu sa však nachádzali aj synovia iných významnejších šľachtických rodín, poniektorí aj protestanti.

Školský rok sa zvyčajne začínal v novembri a súčasťou vyučovania bolo aj konanie verejných dišpút, na ktorých sa študenti cvičili. Okrem týchto akcií sa študenti zúčastňovali divadelných predstavení, ktoré sami hrali pre verejnosť a ktoré boli usporadúvané na významné cirkevné sviatky. V jezuitskom školskom systéme mali práve divadelné predstavenia ich študentov významnú úlohu pri ich výchovnej činnosti.

V roku 1652 malo gymnázium až 100 študentov a podobný počet si gymnázium udržiavalo aj nasledujúce roky. V roku 1654 sa v tejto oblasti rozšírila morová nákaza, kvôli ktorej pátri prerušili vyučovanie na jeden mesiac. Nakoniec, podľa slov kronikára, sa nákaza prestala šíriť a obrátila sa vraj iným smerom, a preto vyučovanie bolo obnovené.

FOTO: LUBOMÍR KRETT

Nasledujúce obdobie rokov 1655 a 1656 bolo celkovo pokojné a na gymnázium sa vyučovalo vo všetkých šiestich triedach, teda pribudla aj trieda poetiky a rétoriky. Avšak v júni 1662 vypukla ďalšia morová nákaza a škola bola zatvorená od augusta 1662 až do 8. februára 1663. Počas tohto obdobia klesol celkový počet študentov, ktorí pravdepodobne podľahli tejto epidémii a to spôsobilo, že vo februári 1663 boli otvorené ročníky iba po syntax. Aj v nasledujúcom roku sa morová epidémia šírila, čo spôsobilo, že školský rok 1664/65 nebol otvorený v novembri ako bývalo zvykom, ale až 1. decembra. Jezuitské gymnázium bolo ešte raz zatvorené, a to v roku 1670. V dôsledku nepokojov, keď sa na Spiši nachádzali protihabsburskí povstalci, bolo v roku 1672 úplne zatvorené.

V roku 1673 bola rezidencia a gymnázium prenesené do Levoče a v Spišskej Kapitule ostala pôsobiť tzv. *spišská misia*, ktorá sa väčšinou skladala z dvoch až piatich pátrov a ktorej úlohou bolo medzi obyvateľstvom pôsobiť pastoračne. Najvyššie postavenie z nich zastával vicesuperior, ktorý bol zástupcom superiora rezidencie v Levoči. Jeden z nich bol zvyčajne prefektom nižšej školy, ktorá tu fungovala a vychovávala študentov pre gymnázium, ktoré bolo prenesené do Levoče.⁶

MONIKA BIZOŇOVÁ
BISKUPSKÝ ARCHÍV SPIŠSKÁ KAPITULA

6. Viac BIZOŇOVÁ, Monika. *Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam. Pôsobenie Spoločnosti Ježišovej na Spiši v 17. – 18. storočí*. Krakow : Spolok Slovákov v Poľsku, 2018. 238 s.

KOSTOL SV. JOZEFA V KRIVEJ

Na základe vyhlásenia Svätého Otca Františka prežíva celá Cirkev mimoriadny Rok svätého Jozefa. V našej galérii preto v tomto roku predstavíme niektoré kostoly s patrocinom tohto vzácného svätca.

Prvé oficiálne zmienky o oravskej obci Krivá pochádzajú z polovice 16. storočia, ale záznam o výstavbe prvého kostola je až z roku 1793. Nebol zvlášť veľký (skôr menší) a tunajší veriaci ho zasvätili svätému Jozefovi. Slúžil pomerne krátke historické obdobie, lebo v rokoch 1925 – 26 sa z kapacitných dôvodov pristúpilo k výstavbe nového, terajšieho kostola. Ten je postavený v neorománskom slohu a je podstatne väčší oproti pôvodnému. Pojme až štyristo ľudí. Má peknú interiérovú výzdobu, ktorú tvoria nástenné obrazy s biblickými výjavmi.

V kostole sa nachádza bočný oltár k úcte blahoslavenej sestry Zdenky Schelingovej, tunajšej rodáčky.

LUBOMÍR KALAVSKÝ

FOTO: L. KALAVSKÝ

BUĎ V TOM **S NAMI**, MY SME V TOM **S NIMI**.

WWW.CARITAS.SK

**ABY SME POMOHLI TÝM, KTORÍ SI POMÔČŤ NEVEDIA
PENIAZE ZO ZBIERKY PÔJDU NA POMOC ĽUĎOM V NÚDZI**

DMS DAR NA TEL. Č. 877
(CENA DARCOVSKEJ SMS JE 2 EURÁ
V SIETI O2, ORANGE A TELEKOM)

IBAN: **SK26 0200 0000 0031 4349 8655**

VARIABILNÝ SYMBOL: **804059**

PARTNERI:

PAY by square

STAŇTE SA NAŠÍM PRISPIEVATEĽOM

DEJE SA VO VAŠEJ FARNOSTI ČI V SPOLOČENSTVE NIEČO PODNETNÉ?

DAJTE O TOM VEDIEŤ!

NAPÍŠTE NA CASOPIS@KAPITULA.SK.

AK CHCEŠ DOSTÁVAŤ ČASOPIS PRIAMO DO SVOJEJ SCHRÁNKY,
DAJ NÁM TO VEDIEŤ NA CASOPIS@KAPITULA.SK

NÁJDETE NÁS AJ NA FACEBOOKU.